

Guverner g. Bedri Hamza održao govor na konferenciji "Izgradnja mostova ka boljoj budućnosti" u organizaciji Svetske banke na Kosovu

Priština , decembar 2015

Poštovani ministre Hoti,

Poštovana g-đa. Goldstein,

Poštovani gradonačelnici g-đa Kusari-Lila i g. Ahmeti,

Poštovani g. Olters,

Poštovani predstavnici kosovskih institucija , akademske zajednice i međunarodnih institucija,

Poštovani gosti,

Imam izuzetno zadovoljstvo da održim govor i iskreno zahvaljujem g.Olters za organizovanje ovog foruma pozdravim govorom ali sa sadržajem od posebnog značaja za Kosovo – ekonomskog razvoja.

U današnjem okruženju , kada razvojne programe nastavljaju se sa izazovima sa kojima se suočavaju finansijske krize i one socio-ekonomske, pitanje ekonomske perspektive zauzima ključnu ulogu u dnevni red zemalja na globalnom nivou. Što više kada je reč o zemljama jugoistočne Evrope i razvojni model ovih zemalja u duhu ekonomskih integracija sa osnovnim zadatkom ekonomskog razvoja kroz ekonomski rast, otvaranje novih radnih mesta , izgradnja infrastrukture i vitalnu i održivog razvoja za region i Kosovo.

Dozvolite mi da podelim sa vama neke stavove o mogućnostima i izazovima , koje region i Kosovo ima u tom pravcu. Kosovo je potencijalni član EU sa malom ekonomijom, ali više dinamična i privilegovan pristup u *Zajedničkom Evropskom Tržištu* sa preko 500 miliona potrošača.

Kosovo zajedno sa regionom privode put tranzicije za funkcionisanje slobodne tržišne ekonomije do kraja punoj integraciji u Evropsku uniju . Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju potpisan ove godine biće snažan vodič za Kosovo u ovom procesu. Agenda relevantnih reformi je kompleksna i dugotrajna , ali važni koraci su preduzeti da se transformišu glavne prepreke na alternative i mogućnosti ekonomskog razvoja. Kosovo pokazala otpor , a kao rezultat toga je rastao i razvijao se svake godine efektima tog sporazuma tako globalne finansijske krize i one eurozone. Akcije preduzete u poslednjih nekoliko godina za razvojne politike dale su Kosovu čvrste temelje , na osnovu kojih , zemlja može razvijati usluge i proizvode koji su konkurentni ne samo na lokalnom , već i na evropsko tržište. Za našu zemlju, privilegovani pristup evropskim potrošačima je ogromna korist za kompanije koje posluju na Kosovu, predstavljajući značajan potencijal za razvoj privatnog sektora orijentisan ka izvozu. Moramo biti svesni i u potpunosti iskoristiti ovu priliku . Ova tržišta su u zemljama sa visokim prihodima sa značajnom kupovnom moć i u zemljama koja su u razvoju . Posebno u centralnoj i severnoj Evropi , trenutno, sa dinamičnim zemljama u EU, postoji snažno prisustvo kosovske dijaspore i jedinstvena mogućnost da otvore vrata ovih atraktivnih tržišta. Prepreka za robe i usluge "made in Kosovo " nije pristup tržištima već preostali izazovi procesa tranzicije ka funkcionalnoj tržišnoj ekonomiji , ovde posebnim naglaskom bi spomenuo zahteve za standarde kvaliteta robe i usluga na Kosovu, treba ispuniti kako bi bili konkurentni na tržištima u inostranstvu.

U vreme , značaj geografskog položaja ide dole , dok faktori koji postaju važniji u kontekstu odluke koji investitori smatraju razvoj njihove ekonomske aktivnosti uključuju:

- Životna sredina i održivi politički i ekonomski razvoj , uključujući i energiju koja je bezbedna , pristupačna i čista;
- Zdravi finansijski sistem ;
- Kvalifikovana radna snaga , i
- Efektivni pravni sistem;

Doprinos CBK da stvori dobar investicioni ambijent na Kosovu obuhvata promovisanje i održavanje finansijskog sistema , a posebno bankarski sistem zdrav i održiv kroz efikasan nadzor i zasnovan na najvišim međunarodnim standardima . Finansijski sektor nastavlja da bude jedan od sektora koji ima najviše nivo stranih direktnih investicija.

Uloga finansijskog sistema uz podršku ekonomskog razvoja zemlje nastavlja da raste i to uglavnom zbog dešavanja u okviru aktivnosti bankarskog sektora. Kreditiranje bankarskog sektora je značajno poraslo, povećanjem nivoa kreditiranja preko 2 milijarde evra, sa godišnjom stopom rasta od 8.2 odsto, dok u istom periodu prošle godine krediti su zabeležili godišnju stopu rasta od samo 3.1 odsto. Kategorija koja je najviše doprinela rastu ukupnih kredita je kategorija kredita za preduzeće, koja beleži godišnji rast od 5.9 odsto. Važno je napomenuti da u okviru kredita za preduzeća, najveći rast je označen na sektore koji imaju manji udeo u ukupnim kreditima bankarskog sektora, što ukazuje da su banke počele da više razmišljaju o potrebi diversifikacije svojih portfolija i za veću podršku sektorima koji su od velikog značaja za ekonomski razvoj zemlje. Tačnije, sektori koji beleže najveći rast primljenih kredita su proizvodnom sektoru sa godišnjim rastom od 16.7 odsto i poljoprivrednom sektoru povećan od 11.8 odsto u oktobru 2015.

Rast kreditiranja ovih sektora nesumnjivo predstavlja značajan napredak za privredu, s obzirom na potencijal koji ovi sektori imaju za povećanje domaće proizvodnje i tako da direktno utiču na rešavanje dva ključna izazova za ekonomiju Kosova, koja su visoka stopa nezaposlenosti i veliki trgovinski deficit. Bankarsko finansiranje za ova dva sektora se očekuje da će dodatno povećati nakon osnivanja Kosovskog Fonda za Kreditne Garancije, koji predstavlja veoma važan razvoj kao oba preduzeća koji imaju koristi od garancije kredita, kao i banaka koje će se suočiti sa najnižim nivou mogućim gubitkom koji mogu nastati iz kreditnog rizika.

Pored činjenice da imamo ubrzani tempo kreditiranja, važna je činjenica da najveći deo novih kredita izdatih u periodu januar-oktobar 2015 godine je izdat za investicione svrhe preduzećima. U okviru ukupnih novih kredita izdati za preduzeća tokom ovog perioda, investicioni krediti imali udeo od 64.3 odsto.

Kontinuiranim rastom konkurencije na bankarskom tržištu, kao i povećanje zrelosti ovog sektora, troškova i uslova bankarskog finansiranja takođe su nastavile da beleže pad, odnosno poboljšanje. Prosečna kamatna stopa na kredite u oktobru 2015 bila 8.2 odsto, u poređenju sa stopom od 10.4 odsto u oktobru 2014 i 11.4 odsto u oktobru 2013. Ovaj nivo kamatni stopa je sada učinio troškove finansiranja banaka na Kosovu bude na približnom nivou troškova finansiranja sa drugim zemljama regiona, prikazujući značajan napredak u jednoj od oblasti koje stalno su prijavljene od strane preduzeća kao prepreka za njihov razvoj biznisa. U okviru kredita preduzeća, posebno treba naglasiti jasno smanjenje kamatne stope na poljoprivredne kredite,

koje u oktobru 2015 bile u proseku od 9.0 odsto, dok dve godine ranije prosečna kamatna stopa na ove kredite bila oko 20 odsto.

Ukupan nivo održivosti bankarskog sektora je i dalje visok, bazirajući se na sve pokazatelje finansijskog zdravlja. Pozicija likvidnosti i kapitalizacije beležila povećanje i očigledno su nad traženim nivo od strane Centralne banke. Zadovoljavajuće stanje stabilnosti bankarskog sektora ogleda se i od dobrog kvaliteta kreditnog portfolija. Nivo čak i onako nizak nekvalitetnih kredita beleži i dalji pad, pada na 6.8 odsto u oktobru 2015 godine od 8.7 odsto u oktobru 2014 godine. Ova stopa nekvalitetnih kredita predstavlja najniži nivo registrovan u junu 2012 godine i nastavlja da zadrži Kosovo kao zemlja sa najnižom stopom nekvalitetnih kredita u regionu.

CBK će nastaviti da obezbedi finansijsku stabilnost koju sada uživa. Uloga banaka posebno, ali i drugih finansijskih institucija u celini je veoma važna i dalje postoji dosta prostora, ova uloga da napreduje i dalje kako bi njen uticaj za razvoj ekonomije na Kosovu i za sam dalji razvoj bankarskog sistema bio još veći. Kada kažem promocija uloge bankarskog sistema, imam u vidu proaktivnosti u tri glavna pravca:

- Poboljšanje procene o riziku (često receptivan) Kosovskoj ekonomiji kako bi investicionu strategiju prilagodili okolnostima Ekonomije na Kosovu.
- Orijehtacija njihove investicione strategije prema manje kreditnih sektora u privredi Kosova, i
- Dalje povećanje efikasnosti u bankarskom sistemu, tako da troškovi finansiranja nastave trend pada.

Stvaranje uslova za povećanje efikasnosti bankarskog sistema je ključni prioritet Centralne banke Republike Kosova, koji je stalno angažovan za poboljšanje potrebne infrastrukture da se to postigne. Iznad svega, cenim da se stvori atraktivan ambijent za povlačenje strana ulaganja (potrebno da se poboljša produktivnost ključnim sektorima privrede), prvo moramo da stvorimo jednu za preduzetnike i lokalnih investicija. Za rešavanje pitanja koje sam gore pokrenuo, naravno osim Centralne banke i komercijalnim bankama, potrebna je sveobuhvatna posvećenost svih aktera u privredi zemlje, kako bi se uporedili stavove i naći najbolji način, kako finansijski sektor i bankarski sistem nastaviti da se razvijaju dalje i biti još u veću funkciju ekonomskog razvoja zemlje.

Na kraju , mi moramo nastaviti da sve naše napore fokusiramo u tom pravcu kako bi pozicionirali Kosovo, na konkurentni nivo na regionalnim i evropskim tržištem . U momentu kada postignemo taj nivo, Kosovo će uspeti da predstavi svoju ekonomiju na ciklus povećanja produktivnosti i ubrza ekonomski rast.

Ovde možemo doći , samo jednom saradnjom i podršku svih partnera i prijatelja Kosova, jedan od koji je danas domaćin ovog foruma g.Olters sa kojim ove četiri godine mi razvijamo delimo i raspravljamo o pitanjima od zajedničkog interesa. Uveren sam da će se putevi naše saradnje ukrštati i u buduće, ali ono što danas moram iskreno da izrazim je poštovanje za naporan rad i divljenje za sveobuhvatni institucionalni pristup , koji g.Olters uvek je odrazio za adresiranje pitanja od zajedničkog interesa za zemlju. Gospodin Olters obzirom na šta sam gore naveo , ja bih da vam poželim uspeh u profesionalnom i ličnom putu.

Hvala!